

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum superbia sit in irascibili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

idem cũ eis, sed q̄ imperet eis, sicut patet ex dictis. F
AD OCTAVVM dicendũ, q̄ auctoritates illā intelli-
guntur de superbia quãtũ ad effectũ superbie,
sine quo nullũ peccatũ esse potest. non autem
quantũ ad superbiã affectũ.

Et similiter dicendũ AD IX. Sic. n. superbire fm
effectũ conuertitur cum eo, quod est peccare,
quis ad vtrumq; dici possit q̄ Aug. in lib. de Natura
& gratia: illa verba inducit non ex persona sua:
sed ex persona alterius contra quem disputat: unde
& postmodum improbat ea dicens, quod nõ sem
per ex superbia peccatur.

AD X. dicendum, q̄ recedere à Deo est superbia
secundum effectũ.

Et similiter dicendum AD XI. quia transgredi
p̄cepta Dei peccatum est superbire secundum ef-
fectũ, non tamen semper secundum affectũ.

AD XII. dicendũ, q̄ si accipiatur superbia prout
fm effectũ est in omni peccato, sic superbia nihil
est aliud quã auersio ab incommutabili bono:
cupiditas autem conuersio ad commutabile bo-
num. Ex quibus duobus constituitur vnum pecca-
tum, sicut ex formali & materiali, eo q̄ omne pec-
catũ est auersio ab incommutabili bono & con-
uersio ad commutabile bonum.

AD XIII. dicendum, q̄ in appetitu proprii boni
contingit esse peccatum si recedat à regula ratio-
nis, ut dictũ est.

AD XIV. dicendum, q̄ etiam Greg. 31. Moral. H
non ponit superbiã vnum de vitijis principalib⁹,
sed reginã omnium & radicem, in quantum ad
oia peccata diffundit suum imperium: sed per hoc
non excluditur, quin superbia sit speciale peccatũ.

AD XV. dicendum, q̄ amor inordinatus proprii
boni communiter conuenit omni peccato, & sic
etiam conuenit superbiã secundum quod id quod
est generis, conuenit speciei: potest tamen dici q̄
superbia propriè sit amor proprii boni, si hoc qd̄
dicitur proprii, sumatur cum quãdam p̄uisione,
ita. s. q̄ aliquis amet bonum non quasi superioris
bonum quod propriè ad superbiã pertinet, ut sci-
licet bonum suum ab alio non recognoſcat.

AD XVI. dicendum, q̄ ratio illa procedit de su-
perbia quantum ad effectũ, sic enim incommuta-
bile bonum spernitur in omni peccato: non autem
semper quantum ad affectũ.

AD XVII. dicendũ, q̄ superbia potest vno mō
dici ex eo, q̄ superexcedit regulã rationis. Et sic
semper superbia est peccatũ, & ita communiter
accipitur. Alio modo potest dici superbia ex eo, q̄
superexcedit aliquid aliud. Et sic potest esse su-
perbia bona, ut Hierony. dicit, sicut cum aliquis vult
operari opera consiliorum, quã superexcedunt cõ-
munia opera p̄ceptorum. Vel potest dici q̄ cum
dicitur, Ponam te in superbiã sæculorum, accipi-
tur superbia materialiter, id est dabo tibi magnã
excellentiã: de qua homines sæculi superbiunt.
Et similiter potest intelligi quod dicitur, opes su-
perbiã id est, de quibus solent homines superbire.

ARTICVLVS III.

Verũ superbia sit in vi irascibili.

TERTIO quaeritur, utrum superbia sit in vi irasci-
bili. Et vñ q̄ non. Cum. n. irascibilis sit quãdã
pars sensibilis appetitus, oportet q̄ quilibet motus
irascibilis, sit quãdam passio, quia passiones animã
sunt motus appetitus sensitui: sed superbia non vñ
cõsistere in aliqua passione ad irascibile p̄tinere, ne-

que in timore, neq; in audacia, neq; in spe, aut de-
ratione, neq; in ira. ergo superbia nõ est in irascibili.
¶ 2 Præt. Cum irascibilis sit in parte sensitua animæ
obiectũ irascibilis non potest esse, nisi aliquod
bonum sensibile. Sed superbia quaerit excellentiã
non solum in bonis sensibilibus, sed etiam in rebus
spiritualibus, & intelligibilibus, vt Greg. dicit in
Moralium. Ergo superbia non potest esse in irasci-
bili, sicut in subiecto.

¶ 3 Præt. In demonibus non est sensitua pars ani-
mæ, cum sint incorporei. Si ergo superbia est in
irascibili, sequeretur quod superbia non posset esse
in demonibus. quod patet esse falsũ.

¶ 4 Præt. Superbia proprie est contemptus Deĩ
irascibilis non potest attingere ad hoc obiectũ
quod est Deus, cum sit potentia animæ sensitua.
G ergo superbia non est in irascibili sicut in subiecto.

¶ 5 Præt. Auicenna notificat vim irascibilem hõĩ
mouetur ad repellendũ nocuum, vel corrumpen-
cum appetitu vincendi: sed hoc non pertinet ad su-
perbiã, nõ enim infedit repellere nocuum, sed magis
excellere in bono. ergo superbia nõ est in irascibili.

¶ 6 Præt. Superbia est causã inuidiã: inuidia autem
est in concupiscibili, cum sit odium felicitatis ali-
nã. ergo superbia non est in irascibili.

¶ 7 Præt. Videtur quod non sit in irascibili, sed in
gis in rationali. Greg. enim 23. Moralium assignat
quatuor species superbiã, dicit, Quatuor quĩ
sunt species, quibus omnis tumor arrogantia
monstratur, cum bonum aut a semetipsis habent
estimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro-
se hoc accepisse meritis putant, aut certe conu-
se habere quod non habent, aut despectis carerent
singulariter videri appetunt habere quod habent
Sed omnia ista pertinent ad rationem, scilicet as-
mare, putare, credere, enuntiare, & se alijs com-
rare. ergo superbia est in ratione.

¶ 8 Præt. Prouerb. 11. dicitur, Vbi humilitas, ibi
p̄sentia. sed p̄sentia est in ratione. ergo & superbia
tas. ergo & superbia qua humilitati contrariatur
Contraria enim nata sunt esse in eodem.

¶ 9 Præt. Bern. dicit in lib. de 12. Gradibus humi-
tis, quod perfectio humilitatis est cognitio veritatis.
sed cognitio veritatis pertinet ad rationem. ergo
go humilitas est in ratione. ergo & superbia.

¶ 10 Præt. Philof. dicit in 3. Ethic. q̄ superbus d-
ctor fortitudinis. Sed fictio pertinet ad rationem.
gere enim est representare, quod est rōnis solũ
dicit Philof. in sua Poetria. ergo superbia est in ra-
¶ 11 Præt. Abacuch 2. super illud, Quomodo
decipit bibentem, dicit glossã quod superbiã
mũ credere aliorum de se facit. Sed credere est in
rationis. ergo primus actus superbiã est in ratio-
ergo ipsã superbia est in ratione.

¶ 12 Præt. Ambrosius dicit super, Beati immo-
quod lex Dei sola est, quã vires superbiã peccati
pellere. Sed lex Dei est in ratione. ergo & superbia
quã per eam repellitur.

¶ 13 Præt. Gregor. dicit 31. Moralium, quod su-
bia est regina omnium vitiorum. Sed regere ad
rionem pertinet. ergo superbia est in ratione.

¶ 14 Præt. Hieremie 49. sup illud, Supbia tua & an-
gãtia tua, &c. dicit glossã, hereticũ nõ facit erro-
superbia. sed hereticus est in ratione. ergo & superbia.

¶ 15 Præt. August. dicit in 12. de Trinitate, q̄ in
riori rōne est peccatũ, in quantum nõ cõsistit
a superiori ratione, vel in quantum etiam superbiã
rã.

Cap. 29. l. 7.

In corp. art.

Lib. 31. c. 31.
in nouis ue-
ro c. 37.
D. 56. & 304.

Isaie. 61. su-
per illud in
gloria eorũ
superbiã.

ratio consentit. Et sic videtur qd primum peccatum sit in superiori ratione: sed superbia est primum peccatum. ergo superbia est in superiori ratione.

¶ 16 Præ. August. dicit, & habetur in Decretis 15. q. 1. quod superbia est motus ad consequendum quod iustitia vetat. Sed iustitia ad rationem pertinet, quia per eam hominis est alteri debitum reddere. Superbia est ergo in ratione.

¶ 17 Præ. August. dicit, & habetur in Decret. 23. q. 4. Vasis iræ numquam Deus redderet interitum, nisi inueniret in eis spontaneum delictum. Spontaneum autem dicitur aliquid, quod subiacer imperio rationis. Cum ergo maxime reddatur interitus vasis iræ propter superbiam, videtur quod superbia pertineat ad rationem.

¶ 18 Præ. Seneca dicit in quadam epistola, qd summum bonum hominis est in rationali. hoc autem est virtus quam corrumpit superbia, vt dictum est. ergo etiam superbia est in ratione, & non in irascibili.

¶ 19 Præ. Videtur qd sit in voluntate, & non irascibili, qd super illud Matt. Sic decet nos implere oem iustitiam, dicit glid est perfectam humilitatem. Sed iustitia est in voluntate. ergo & humilitas.

¶ 20 Præ. Ad superbiam præcipue videtur pertinere appetitus honoris: sed appetere honores est voluntatis ergo superbia est in voluntate.

¶ 21 Præ. Superbire est super ire. Et sic videtur qd maxime pertineat ad superiorem potentiam, quæ super alias vadit. hæc autem est voluntas quæ mouet omnes alias potentias. ergo superbia videtur ad voluntatem pertinere, & non ad irascibilem.

¶ 22 Præ. Videtur quod sit in concupiscibili. Dicitur enim in lib. Sententiarum Prosperi, quod superbia est amor propriae excellentiæ. Sed amor est in concupiscibili. ergo & superbia.

¶ 23 Præ. Ad superbiam, secundum Aug. pertinet appetere leta, & fugere tristitia. Sed hoc pertinet ad concupiscibilem. ergo superbia est in concupiscibili.

¶ 24 Præ. Ad superbiã pertinet delectari de bono proprio: sed hoc est concupiscibile, ergo superbia videtur esse in concupiscibili, & non in irascibili.

SED CONTRA est, quod Gregor. in 2. Moralium ponit contra superbiam donum timoris.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in 14. de ciuit. Dei, qd superbia est appetitus peruersæ celsitudinis. sed arduum est subiectum irascibilis. ergo superbia est in irascibili.

¶ 3 Præ. Pusillanimitas vñ esse vitium oppositum superbiæ: pusillanimitas autem est in irascibili sicut & magnanimitas. ergo & superbia est in irascibili.

RESPOND. Dicendum, qd ad huius qõnis euidenciam, oportet primo considerare, in qua potentia aia possit esse peccatum vel virtus, vt sic considerari possit in qua vi aie sit superbia, tãquam in subiecto. Est ergo considerandum, qd ois actus virtutis seu peccati est voluntarius. Sunt autem in nobis duo principia voluntarij actus, s. ratio. sicut intellectus, & appetitus. hæc enim sunt duo mouentia, vt dñ in tertio de Aia. & præcipue quantum ad actus proprios hois.

Ratio autem cum sit vis apprehensiuã, differt a vi appetitiua in hoc, qd operatio rõnis & cuiuslibet virtutis apprehensiuã perficitur in hoc, qd apprehensum est in apprehendente. Intellectus enim in actu, est intellectum in actu, & sensus in actu est sensatum in actu. Operatio autem appetitiuã consistit in hoc, qd appetens mouetur ad rem appetitam. Manifestum est autem, qd hoc proprie ad superbiam pertinet, qd aliquis inordinate tendat in propriam excellentiam,

A quasi magnificando seipsũ, sicut illud Psal. 9. Iudicare pupillo & humili, ut nõ apponat ultra magnificare se hõ sup terram. unde manifestum est, qd superbia ad vim appetitiuã princt. Sed cũ vis appetitiua moueatur quodãmodo a vi apprehensiuã, in quantum bonum apprehensum mouet appetitũ, necesse est qd sicut diuersam rõnem apprehensionis distinguat vis appetitiua, eo qd passiuã sunt proportionata acti vis & motiuis, & potentia distinguuntur sicut obiecta. Est autem quãdam vis apprehensiuã uniuersaliũ, sicut intellectus vel rõ: quãdam autem vis apprehensiuã singularium, sicut sensus vel phantasia. vnde cõsequenter est duplex appetitiua, una quæ est in parte rõnali, quæ vocatur voluntas: alia quæ est in sensitiua, quæ vocatur sensuãlitas, siue appetitus sensitiuus. Appetitus ergo rõnalis, qui est voluntas, habet pro propria rõne obiectũ bonum uniuersale: & ideo non diuiditur in plures potentias. Sed appetitus sensitiuus non attingit ad uniuersalem rõnem boni: sed ad quãdam particulares rõnes boni sensibiliũ uel imaginabiliũ. unde oportet qd sicut diuersas particulares rõnes hõi boni, distinguatur appetitus sensitiuus, habet. n. aliquid rõnis appetibilis ex eo, qd est delectabile, sicut sensum. Et sicut rõnem boni est obiectum concupiscibile, habet etiã aliquid aliud rõnis appetibilis ex hoc, qd habet quãdam altitudinẽ imaginatam ab animali, ut possit appetere oia nocua, & potestatiue vt proprio bono. Quod quidẽ bonum absque omni delectatione sensus, & interdum cum aliquo dolore sensibili: sicut cũ animal pugnat ad uincendum, & sicut hanc rõnem boni imaginati accipitur obiectũ irascibilis. Manifestum est autem, qd oẽ particulare continetur sub uniuersali, sed non conuertitur, unde in quodcumque potest ferri irascibilis, uel concupiscibilis potest etiam ferri uolũtas, & in multa alia. Sed uoluntas fertur in suũ obiectum absque passione, eo qd non vitur organo corporalij, irascibilis autem & concupiscibilis cum passione. Et ideo motus oes, qd sunt in irascibili, & concupiscibili cũ passione, ut amoris, gaudij, spei & hõi, possunt esse in uolũtate sine passione. Manifestum est autem ex supradictis, qd superbiæ obiectum est excellentia sensibiliũ. Si ergo sola excellentia sensibiliũ uel imaginabiliũ ad superbiã princt, oportet superbiã solũ in irascibili ponere. Sed quia superbia est et circa excellentiã intelligibile, qd est in spiritualibus bonis (vt Greg. dicit 34. Moralium) & qd plus est, inuenitur etiã in substantiis spũalibus, in quibus non inuenit appetitus sensitiuus, ideo necesse est dicere, qd superbia etiã sit in irascibili, in quantum respicit excellentiã sensibile uel imaginabile. Et sic etiam est in uolũtate prout respicit excellentiam intelligibilem, & secundum quod inuenitur in demonibus.

B

C

D

E

AD PRIMVM ergo dicendum, qd superbia est appetitus inordinatus excellentiæ. Sic autem se habet spes ad bonũ arduũ futurũ, sicut se habet desiderũ ab bonũ absolute sumptũ, unde manifestũ est, qd superbia est principaliter circa spẽ, quæ est passio irascibilis. Nã & præsumptio, quæ est inordinata spes, maxime uidetur ad superbiam pertinere.

AD SECVNDVM dicendum, qd sicut dictũ est, superbia, quæ respicit excellentiã intelligibilem, nõ est in irascibili, sed in uolũtate. & tamẽ ex excellentia intelligibili consequitur interdum aliquis effectus imaginatus, respectu cuius potest esse superbia in irascibili: sicut cum aliquis propter excellentiam sciẽtiæ laudatur, uel aliquem honorem sensibilem habet.

Quæst. dist. S. Tho. V 3 Ad

D. 30.

D. 31.

D. 32.

D. 33.

Art. preced.

L. 34. ca. 18. ante mediũ in nouis, ex exemplariis.

In corp. ar.

AD TERTIVM dicendum, quod superbia demonum, & si non sit in irascibili: est tamen in voluntate, sicut dictum est.

AD QVARTVM dicendum, quod duplex est obiectum, unum quod se habet per modum termini ad quem, & tale obiectum irascibilis non potest esse Deus. Alio modo, per modum termini a quo; & sic illud quod contemnitur est obiectum irascibilis. Et hoc modo nihil prohibet Deum esse obiectum irascibilis, in quantum scilicet irascibilis fertur ad proprium obiectum, non refrenata per reverentiam Dei.

AD QVINTVM dicendum, quod quis irascibilis, licet sit subiectum multarum passionum: denominatur tamen ab ira tamquam ab ultima. Unde Avicenna notificat vim irascibilem solum secundum passionem irae, & non secundum alias passiones.

AD SEXTVM dicendum, quod invidia non est in irascibili, sed in concupiscibili: cum sit tristitia de alieno bono. Tristitia autem est in concupiscibili, sicut & delectatio: & ad eandem etiam vim pertinet odium sicut & amor. Si tamen invidia esset in irascibili, non propter hoc prohiberetur superbia esse in concupiscibili: quia est causa eius, nihil enim prohibet unum actum, vel passionem alicuius potentiae esse causam alterius actus, vel passionis eiusdem potentiae. Sicut amor est causa desiderii, cum tamen utrumque sit in concupiscibili.

AD SEPTIMVM dicendum, quod aliquis actus potest ad aliquod vitium pertinere tripliciter. uno modo directe, alio modo antecedenter, & tertio modo consequenter. Sicut ad iram directe quidem & essentialiter pertinet, quod sit appetitus vindictae. Antecedenter autem quod tristetur de aliqua iniuria illata. Consequenter autem quod delectatur de punitione eius, qui iniuriam intulit. Sic ergo ad superbiam pertinet directe quidem, & quasi essentialiter immoderatus appetitus excellentiae. Antecedenter autem, quod aliquis estimet se tantum, cui talis excellentia competat. Consequenter autem ut existimatione & appetitu, in verba & facta ostentationis prorumpat. Quorum trium primum pertinet ad irascibilem, alia vero duo ad rationem. Apprehensio enim rationis praecedit appetituum motum, & imperium rationis de exteriori executione, sequitur ipsum.

AD OCTAVVM dicendum, quod humilitas & sapientia inveniuntur in eodem homine, in quantum humilitas ad sapientiam disponit: quia qui humilis est, subicit se sapientibus ad discendum, & non innititur sensui proprio: non tamen oportet, quod sapientia & humilitas sint in eadem parte animae, quia quod est in inferiori, potest disponere ad id, quod est superioris, sicut bonitas imaginationis disponit ad scientiam.

AD IX. dicendum, quod cognitio veritatis se habet ad humilitatem antecedenter: quia dum aliquis veritatem considerat, se ultra suam mensuram non effert.

AD X. dicendum, quod fictio se habet ad superbiam consequenter. Ex hoc enim quod aliquis appetit excellentiam, consequitur quod talem exterius se exhibeat, ut apud alios aliquo modo excellat.

AD XI. dicendum, quod sentire de se altiora dicitur esse primus actus superbiae: quia antecedit ad appetitum excellentiae.

AD XII. dicendum, quod ratio in quantum regit inferiores vires & movet eas, retrahit eas ab inordinatis motibus. Unde lex Dei secundum quod est in ratione, excludit superbiam, non quidem formaliter, sicut nigredo excludit albedinem, sic enim essent in eodem: sed effectiue, sicut pictor excludit nigredinem. unum

F non oportet quod superbia sit in ratione, in qua est lex Dei. **AD XIII.** dicendum, quod superbia dicitur regina aliorum vitiorum, in quantum imperium eius ad fines aliorum vitiorum, non propter hoc quod sit in ratione.

AD XIV. dicendum, quod heresis per illam autoritatem probatur esse effectus superbiae: nihil enim prohibet id, quod est in una vi animae, habere effectum in alia vi animae.

AD XV. dicendum, quod primum peccatum est in ratione antecedenter, in appetitu autem essentialiter in quantum scilicet vis appetitiva tendit in aliquo illicitum: vel ab eo retardatur iudicio rationis.

AD XVI. dicendum, quod peccatum est in inferiori vi animae, ex eo quod a rectitudine rationis recedit. Unde non oportet si iustitia aliquo modo ad rationem pertinet, quod propter hoc omne peccatum essentialiter sit in ratione, sicut in inferiori vi.

AD XVII. dicendum, quod peccatum dicitur voluntarium siue spontaneum, non solum quando actus eius a voluntate elicatur: sed etiam quando imperatus ab ea quae imperat actus inferiorum. Unde nihil prohibet aliquo peccatum voluntarium, in aliqua inferiori vi animae esse.

AD XVIII. dicendum, quod Socrates posuit omnes virtutes esse quasdam scientias, ut dicitur in Ethico. Et ideo posuit ipse & Stoici in hoc commutantes, omnes virtutes esse in rationali pertinetiam.

H Sed quia per virtutem moralem magis dicitur esse perfectiorem vis appetitiva, quam ipsa ratio: idem melius est dicendum secundum Aristoteli, quod virtutes morales sunt in vi appetitiva, quae est rationalis per participationem, in quantum mouetur per imperium rationis.

AD XIX. dicendum, quod omnis virtus quodammodo est iustitia in quantum per rationem ordinatur ad obediendum legi, ut dicitur in 5. Ethic. Unde licet iustitia voluntate: non tamen oportet, quod omnes virtutes praedicte modo iustitiae nomen accipiunt: immo ne vel voluntate esse dicantur: quia ratio & voluntas possunt etiam alias vires mouere.

AD XX. dicendum, quod appetere honores habiles vel imaginabiles, in quantum habet rationem ardui vel excellentis, non solum ad voluntatem etiam ad irascibilem pertinet.

AD XXI. dicendum, quod superbire est superbiendo propria mensuram, quod non solum ad periorum: sed etiam ad inferiorum pertinet.

AD XXII. dicendum, quod omnes passionum irascibilis incipiunt ab amore, qui est passio concupiscibilis, & terminantur ad delectationem & tristitiam, quae etiam sunt in concupiscibili. Unde non prohibet, si ea quae pertinent ad concupiscibilem attribuantur antecedenter vel consequenter superbiae, in irascibili existenti. Et per hoc patet solutio ad ea, quae sequuntur.

ARTICVLVS IIII.
De speciebus superbiae.

Quarto quaritur de speciebus superbiae, quas assignat Gregorius 23. Moralium dicitur quatuor quippe sunt species quas omnes sunt tumor arrogantium demonstratur, cum dicitur a semetipsis habere se existimant, aut si sibi dantur super credunt, per suis se hoc accepisse meritis praeferunt aut certe cum iactant se habere quod non habent, aut de ceteris singulariter videri appetunt. Et per hoc patet solutio.